

Marek A. Nowicki

Podstawowe Zasady Narodów Zjednoczonych Dotyczące Roli Adwokatów : VIII Kongres Narodów Zjednoczonych na temat Zapobiegania Przestępczości oraz Traktowania Przestępców (Hawana, Kuba, 27 sierpnia - 7 września 1990 r.)

Palestra 36/5-6(413-414), 80-86

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marek A. Nowicki

Podstawowe Zasady Narodów Zjednoczonych Dotyczące Roli Adwokatów

VIII Kongres Narodów Zjednoczonych na temat Zapobiegania Przystępczości oraz Traktowania Przystępców (Hawana, Kuba, 27 sierpnia - 7 września 1990 r.)^x

Powołując się na Mediolański Program Działania,¹ przyjęty przez VII Kongres Narodów Zjednoczonych na temat Zapobiegania Przystępczości oraz Traktowania Przystępców, zaaprobowany następnie przez Zgromadzenie Ogólne w rezolucji 40/32 z 29 listopada 1985 r.;

Powołując się dalej na uchwałę nr 18 VII Kongresu,² w której zalecił on, aby Państwa Członkowskie zapewniły ochronę (prawników-praktyków) przed bezprawnymi restrykcjami oraz naciskami przy wykonywaniu przez nich zadań;

Wyrażając się z uznaniem o pracy, która została wykonana, stosownie do rezolucji nr 18 VII Kongresu, przez Komitet d/s Zapobiegania i Kontroli Przystępczości, przez międzyregionalną konferencję przygotowawczą do VIII Kongresu Narodów Zjednoczonych na temat Zapobiegania Przystępczości i Traktowania Przystępców dotyczącej norm Narodów Zjednoczonych oraz wytycznych w zakresie zapobiegania przystępczości i wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, jak również ich wdrażania i priorytetów w zakresie dalszego rozwijania tych standardów,³ a także przez re-

gionalne spotkania przygotowawcze do VIII Kongresu.

1. **Przyjmuje** Podstawowe Zasady dotyczące Roli Adwokatów zawarte w Aneksie do niniejszej uchwały;

2. **Zaleca** Podstawowe Zasady do stosowania w skali krajowej, regionalnej i międzyregionalnej oraz ich wdrażania, z uwzględnieniem uwarunkowań zarówno politycznych jak i ekonomicznych, społecznych i kulturalnych oraz tradycji każdego kraju;

3. **Zachęca** wszystkie Państwa Członkowskie, aby uwzględniały i przestrzegały Podstawowe Zasady w ich ustawodawstwie krajowym i praktyce;

4. **Zachęca** także Państwa Członkowskie, aby na nie zwróciły uwagę wszystkich adwokatów, sędziów, funkcjonariuszy władzy wykonawczej i członków ciał ustawodawczych oraz opinii publicznej w ogóle;

5. **Zachęca** ponadto Państwa Członkowskie do informowania Sekretarza Generalnego w odstępach co 5 lat, począwszy od 1992 r., o postępie osiągniętym przy wdrażaniu Podstawowych Zasad, włącznie z ich rozpowszechnieniem, wprowadzeniem do ustawodaw-

^x Zasady zostały przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 14 grudnia 1990 roku (rezolucja 45/121).

stwa, praktyki, procedur i decyzji politycznych oraz o problemach, które pojawiały się podczas ich wdrażania na poziomie krajowym oraz pomocy, która może być potrzebna ze strony społeczności międzynarodowej - i zwraca się do Sekretarza Generalnego o przedstawienie raportu w tym zakresie IX Kongresowi Narodów Zjednoczonych na temat Zapobiegania Przemocy i Traktowania Przemoców;

6. **Wzywa** wszystkie rządy, aby wspierały organizowanie seminariów i kursów szkoleniowych w skali krajowej i regionalnej na temat roli adwokatów oraz poszanowania zasady równości dostępu do tego zawodu;

7. **Zwraca się**, do komisji regionalnych, instytutów, zarówno regionalnych jak i międzyregionalnych, zajmujących się zapobieganiem przestępczości i wymiarem sprawiedliwości w sprawach karnych, agencji wyspecjalizowanych lub innych ciał w ramach systemu Narodów Zjednoczonych, a także innych organizacji międzyrządowych zainteresowanych tym zagadnieniem, oraz organizacji pozarządowych mających status konsultatywny przy Radzie Społeczno-Gospodarczej, aby aktywnie włączyły się do wdrażania Podstawowych Zasad, oraz informowały Sekretarza Generalnego o wysiłkach poczynionych w kierunku ich rozpowszechnienia i wdrożenia, a także o jego zakresie; zwraca się

ponadto do Sekretarza Generalnego o włączenie tych informacji do jego raportu na IX Kongres;

8. **Wzywa** Komitet d/s Zapobiegania i Kontroli Przemocy, aby rozważył jako sprawę priorytetową sposoby i środki dla zapewnienia skutecznego wprowadzenia niniejszej rezolucji w życie;

9. **Zwraca się** do Sekretarza Generalnego o:

a) podjęcie odpowiednich kroków w celu zainteresowania tą rezolucją rządów i odpowiednich agend Narodów Zjednoczonych, oraz o zapewnienie rozpowszechnienia, możliwe jak najszerszej, Podstawowych Zasad;

b) włączenie Podstawowych Zasad do kolejnej edycji publikacji Narodów Zjednoczonych zatytułowanej: Prawa człowieka - Zbiór Dokumentów Międzynarodowych;⁴

c) zapewnienie rządów, na ich prośbę, pomocy ekspertów oraz regionalnych lub międzyregionalnych doradców w celu dopomożenia we wprowadzeniu w życie Podstawowych Zasad oraz o złożenie sprawozdania na IX Kongresie dotyczącego takiej pomocy oraz szkoleń, które są w toku;

d) złożenie sprawozdania Komitetowi d/s Zapobiegania i Kontroli Przemocy podczas jego XII sesji o krokach podjętych, w celu wprowadzenia w życie Podstawowych Zasad.

ANEKS

Podstawowe Zasady Dotyczące Roli Adwokatów

Zważywszy, że w Karcie Narodów Zjednoczonych narody świata potwierdziły, między innymi, iż są zdecydowane stworzyć warunki, w których sprawied-

liwość może być zachowana i ogłoszono, jako jeden z ich celów, międzynarodową współpracę w popieraniu i zachęcaniu do przestrzegania praw człowieka oraz

podstawowych wolności bez różnicy rasy, płci, języka, lub religii;

Zważywszy, że Powszechna Deklaracja Praw Człowieka⁵ zapewnia zasadę równości wobec prawa, domniemanie niewinności, prawo do rzetelnego i publicznego wysłuchania przez niezawisły i bezstronny sąd, oraz zawiera wszelkie gwarancje niezbędne do obrony każdego oskarżonego o przestępstwo;

Zważywszy, że Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych⁶ uznaje ponadto prawo do procesu bez nieuzasadnionej zwłoki i prawo do rzetelnego i publicznego wysłuchania przez właściwy, niezawisły i bezstronny sąd, przewidziany przez prawo;

Zważywszy, że Międzynarodowy Pakt Praw Społecznych, Gospodarczych i Kulturalnych⁶ nawiązuje do zobowiązania Państw sygnatariuszy Karty do popierania powszechnego uznania praw człowieka i wolności, oraz do ich przestrzegania;

Zważywszy, że Zbiór Zasad Dotyczących Ochrony Osób Aresztowanych lub Uwięzionych⁷ przewiduje, że osoba aresztowana ma prawo do pomocy prawnej oraz do komunikowania się i konsultowania się z adwokatem;

Zważywszy, że Standardowe Reguły Minimalne Traktowania Więźniów⁸ zalecają w szczególności, że osobom uwięzionym oczekującym na proces powinno się zapewnić pomoc prawną i możliwość nieskrępowanego komunikowania się z adwokatem;

Zważywszy, że gwarancje istniejące dla tych, którym grozi kara śmierci,⁹ potwierdzają prawo każdego podejrzanego lub oskarżonego o przestępstwo zagrożone karą śmierci do odpowiedniej pomocy prawnej we wszystkich stadiach procesu, zgodnie z artykułem 14 Mię-

dzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych;

Zważywszy, że Deklaracja Podstawowych Zasad Dotyczących Naprawienia Krzywd Ofiarom Przeszłości i Nadużycia Władzy,¹⁰ zaleca środki, jakie powinny być zastosowane na poziomie krajowym i międzynarodowym, w celu ułatwienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości i do rzetelnego postępowania, restytucji, odszkodowania i pomocy dla ofiar przestępstw;

Zważywszy, że właściwa ochrona praw człowieka i podstawowych wolności, do których wszystkie osoby są uprawnione, czy to ekonomicznych, społecznych i kulturalnych, czy to obywatelskich i politycznych wymaga, aby każdy miał skuteczny dostęp do pomocy prawnej, świadczonej przez niezależnie wykonywaną zawód adwokata;

Zważywszy, że stowarzyszenia zawodowe adwokatów mają poważną rolę do odegrania na straży standardów i etyki zawodowej, chroniąc swych członków przed szykanowaniem i bezpodstawnymi restrykcjami, zapewniając pomoc prawną wszystkim, którzy jej potrzebują, jak również współpracując z instytucjami rządowymi i innymi w realizacji celów wymiaru sprawiedliwości i w interesie publicznym.

Podstawowe Zasady dotyczące Roli Adwokatów, przytoczone poniżej, które zostały sformułowane, aby pomóc państwom członkowskim w realizacji zadania popierania i zagwarantowania właściwej roli adwokatów, powinny być respektowane i uwzględnione przez rządy w ich ustawodawstwie krajowym oraz w praktyce, jak również powinny być uwzględniane przez samych adwokatów i inne osoby, takie jak sędziowie, prokuratorzy, funkcjonariusze organów władzy wykonawczej i organów ustawo-

dawczych, a także inne osoby w służbie publicznej. Zasady te powinny być stosowane, jako odnoszące się również do

osób, które pełnią taką rolę jak adwokat, nie posiadając jednakże formalnego statusu adwokackiego.

Dostęp do adwokatów i pomocy prawnej

1. Każda osoba jest uprawniona do korzystania z pomocy wybranego adwokata w celu ochrony i dochodzenia swoich praw oraz do obrony we wszystkich stadiach procesu karnego.

2. Rządy zapewnią właściwe procedury, odpowiednie mechanizmy dla skutecznego i równego dostępu do adwokatów wszystkim osobom znajdującym się na ich terytorium i podlegającym ich jurysdykcji bez zróżnicowania w szczególności ze względu na rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne, płeć, język, religię, przekonania polityczne i inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, majątek, urodzenie, sytuację ekonomiczną i inną.

3. Rządy zapewnią dostateczne fundusze lub w inny sposób zapewnią po-

moc prawną ubogim, a w razie potrzeby również innym osobom potrzebującym wsparcia. Stowarzyszenia zawodowe adwokatów powinny współdziałać w zakresie organizacji i zabezpieczenia pomocy urzędowej i innych potrzebnych środków.

4. Rządy i Stowarzyszenia Zawodowe Adwokatów będą popierać programy, mające na celu informowanie obywateli o ich prawach i obowiązkach określonych przez prawo i o ważnej roli adwokatów w ochronie ich podstawowych wolności. Szczególną uwagę należy zwrócić na pomoc biednym i innym osobom potrzebującym pomocy, aby umożliwić im ochronę ich praw, a w razie potrzeby zapewnić pomoc adwokatów.

Specjalne gwarancje dotyczące wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych

5. Rządy zapewnią, aby każda osoba była niezwłocznie poinformowana przez właściwą władzę o prawie do korzystania z pomocy adwokata osobiście wybranego, w przypadku zatrzymania lub aresztowania lub w przypadku oskarżenia o popełnienie przestępstwa.

6. Każda taka osoba, jeśli nie ma adwokata, we wszystkich przypadkach, w których interes wymiaru sprawiedliwości tego wymaga, jest uprawniona do pomocy adwokata, którego doświadczenie i specjalność są właściwe ze względu na naturę przestępstwa, o które jest oskarżona, tak aby zapewnić skuteczną

pomoc prawną bezpłatnie, jeśli nie ma ona dostatecznych środków, aby zapłacić za taką pomoc.

7. Rządy zapewnią ponadto, aby każda osoba zatrzymana lub aresztowana pod zarzutem lub bez zarzutu popełnienia przestępstwa, miała szybki dostęp do adwokata, w żadnym przypadku jednak nie później niż w ciągu 48 godzin od czasu zatrzymania lub aresztu.

8. Wszystkim osobom zatrzymanym, aresztowanym lub uwięzionym zapewni się właściwe warunki i czas do wizytowania ich i do kontaktowania się i konsultacji z adwokatem, bez zwłoki, bez

podśluchu lub cenzury, w pełni poufnych. Konsultacje takie mogą odbywać się w zasięgu wzroku, ale bez możliwo-

ści przysłuchiwania się przez funkcjonariuszy.

Kwalifikacje i szkolenie

9. Rządy, stowarzyszenia zawodowe adwokatów oraz instytucje oświatowe zapewnią, aby prawnicy byli właściwie wykształceni, świadomi ideałów i obowiązków etycznych adwokata, oraz praw człowieka i podstawowych wolności uznanych przez prawo krajowe i międzynarodowe.

10. Rządy, stowarzyszenia zawodowe adwokatów oraz instytucje oświatowe zapewnią, aby nie było dyskryminacji jakichkolwiek osób w dostępie do zawodu lub w zakresie jego wykonywania ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, pochodzenie etniczne, religię, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe czy społeczne, majątek, urodzenie, status ekonomiczny lub inny, wyłączając warunek, iż adwokat musi być obywatelem danego kraju, który nie jest uważany za dyskryminujący.

11. W krajach, w których istnieją grupy, środowiska lub regiony, w których nie ma zapewnionej pomocy prawnej, a zwłaszcza tam, gdzie takie grupy mają odrębną kulturę, tradycję lub język, lub też grupy te były w przeszłości ofiarami dyskryminacji, rządy, stowarzyszenia zawodowe adwokatów i instytucje oświatowe podejmą specjalne środki, aby zapewnić możliwość kandydatom, wywodzącym się spośród takich grup,

dostępu do adwokatury oraz przygotowania odpowiadającego potrzebom takich grup.

Obowiązki i odpowiedzialność

12. Adwokaci powinni zawsze zachowywać honor i godność właściwą ich zawodowi, będąc ważnymi funkcjonariuszami wymiaru sprawiedliwości.

13. Obowiązki adwokata w stosunku do jego klientów obejmują:

a) doradztwo w zakresie ich praw i zobowiązań, oraz sposób działania systemu prawnego w tym zakresie;

b) pomoc klientom w każdy właściwy sposób oraz podejmowanie kroków prawnych w celu ochrony ich interesów;

c) pomoc klientom przed właściwymi sądami, trybunałami lub władzami administracyjnymi.

14. Adwokaci, w obronie praw swych klientów oraz działając w interesie wymiaru sprawiedliwości, powinni domagać się przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności uznanych przez prawo krajowe i międzynarodowe; powinni też zawsze działać bez skrępowania w zgodzie z prawem i uznanymi normami oraz etyką zawodową adwokacką.

15. Adwokaci zawsze powinni szanować interesy swoich klientów.

Gwarancje wykonywania zawodu przez adwokatów

16. Rządy zapewnią, aby adwokaci:

a) mogli wypełniać wszystkie swoje funkcje zawodowe bez narażania się na

zastraszanie, przeszkody, naciski lub niewłaściwą ingerencję,

b) aby swobodnie mogli podróżować i udzielać porad swoim klientom, zarówno na terytorium swego państwa, jak i za granicą, oraz

c) żeby nie byli poddani, czy też zagrożeni sankcjami karnymi, administracyjnymi, ekonomicznymi lub innym w związku z jakimkolwiek działaniem podejmowanym przy wypełnianiu obowiązków, zgodnie z uznanymi normami i etyką zawodową.

17. Wszędzie tam, gdzie bezpieczeństwo adwokatów jest zagrożone, w wyniku pozbawienia ich prawa pełnienia funkcji, powinni otrzymać od władz odpowiednią ochronę.

18. Adwokaci nie powinni być identyfikowani ze swymi klientami lub też ich sprawami i w wyniku tego - pozbawieni ich funkcji.

19. Żaden sąd lub organ administracji, przed którym uznaje się prawo do pomocy prawnej, nie może odmówić uznania prawa adwokata do stawania przed

nim w sprawie swego klienta, chyba że adwokat został pozbawiony prawa wykonywania zawodu zgodnie z prawem krajowym i praktyką oraz z poszanowaniem niniejszych Zasad.

20. Adwokaci powinni posiadać immunitet cywilny i karny co do oświadczeń poczynionych w dobrej wierze zarówno pisemnych, jak i ustnych lub też w ich wystąpieniach przy wypełnianiu funkcji przed sądami, kolegiatami, trybunałami, innymi organami.

21. Obowiązkiem właściwych władz jest zapewnić prawnikom dostęp do odpowiednich informacji oraz akt i dokumentów posiadanych przez nie lub będących pod ich kontrolą, w czasie pozwalającym na podjęcie skutecznej pomocy prawnej. Dostęp taki należy zabezpieczyć możliwie jak najszybciej.

22. Rządy uznają i zapewnią, aby wszystkie kontakty i konsultacje między adwokatem i jego klientem w ramach wypełniania jego funkcji były poufne.

Swoboda wypowiedzi i stowarzyszania się

23. Adwokaci, podobnie jak inni obywatele mają prawo do swobody wypowiedzi, przekonań, stowarzyszania się i zgromadzeń. W szczególności, powinni oni posiadać prawo do udziału w publicznych dyskusjach dotyczących prawa, wymiaru sprawiedliwości, popierania i ochrony praw człowieka, do tworzenia lub przystępowania do organizacji lokal-

nych, krajowych i międzynarodowych oraz udziału w ich zebraniach, bez narażania się na zawodowe restrykcje z powodu działalności lub uczestnictwa w takich organizacjach, jeśli są one legalne. Korzystając z tych praw, adwokaci powinni zawsze zachowywać się w zgodzie z prawem i uznanymi zasadami etyki adwokackiej.

Zawodowe stowarzyszenia adwokatów

24. Adwokaci powinni być uprawnieni do tworzenia i przystępowania do samorządnych stowarzyszeń zawodowych mających na celu reprezentowanie ich interesów, popieranie kształcenia oraz

szkolenia, jak również do ochrony ich zawodowej niezawisłości i tożsamości. Organy wykonawcze stowarzyszeń zawodowych powinny być wybierane przez członków i wykonywać swoje

funkcje bez żadnej ingerencji z zewnątrz.

25. Stowarzyszenia zawodowe prawników powinny współpracować z rządami, aby zapewnić równy i skuteczny dostęp każdej osobie do pomocy adwokackiej i, aby adwokaci byli w stanie, wolni od niewłaściwej ingerencji, udzielać porad oraz pomagać swym klientom zgodnie z prawem oraz uznanymi normami i etyką zawodową.

26. Powinien powstać kodeks postępowania adwokatów w sprawach zawodowych, stworzony przez organy samorządowe lub ustawodawcę, zgodnie z prawem krajowym, zwyczajami oraz uznanymi normami międzynarodowymi.

27. Zarzuty lub skargi przeciwko adwokatom w zakresie ich odpowiedzialności zawodowej powinny być rozpatry-

wane szybko i rzetelnie zgodnie z właściwą procedurą. Adwokaci mają prawo do rzetelnego ich wysłuchania, łącznie z prawem do korzystania z pomocy adwokata z własnego wyboru.

28. Postępowanie dyscyplinarne przeciwko adwokatom powinno być wytaczane przed bezstronną komisją dyscyplinarną, utworzoną z prawników, przed niezależnym organem statutowym lub przed sądem i powinno ono być przedmiotem niezależnego postępowania sądowego.

29. Każde postępowanie dyscyplinarne powinno być wszczęte na podstawie kodeksu postępowania adwokatów w sprawach zawodowych i innych uznanych norm oraz zasad etyki zawodowej prawników, z uwzględnieniem niniejszych Zasad.

Tłumaczył Marek Nowicki

PRZYPISY

¹ Zob. VII Kongres Narodów Zjednoczonych na temat Zapobiegania Przystępczości i Traktowania Przystępców, Mediolan, 25 sierpnia - 6 września 1985 (Publikacje ONZ, Sales nr E.86.IV.1), Sekcja A.

² Ibid. Sekcja E.

³ A/CoNF 144/I PM.5.

⁴ United Nations Publication, Sales No. E.88.XIV.1.

⁵ Zgromadzenie Ogólne, rezolucja 217 A/III/, z 10 grudnia 1948 r.

⁶ Zgromadzenie Ogólne, rezolucja 2200 A/XXI/, aneks z 16 grudnia 1966 r.

⁷ Zgromadzenie Ogólne, rezolucja 43/173, aneks z 9 grudnia 1988 r.

⁸ Zobacz: Prawa Człowieka. Zbiór Dokumentów Międzynarodowych (Publikacja ONZ, Sales nr E.88.XIV.1), Sekcja G.

⁹ Ibidem. Sekcja G.

¹⁰ Zgromadzenie Ogólne, rezolucja 40/34, aneks z 29 listopada 1985 r.